

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep

0033 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:
04/1455-4//RS/ S10

Dato:
03.03.2005

HØRINGSUTTALELSE NOU 2004:26 HJEMFALL

Vedlagt oversendes Spydeberg kommunes høringsuttalelse vedrørende NOU 2004:26
Hjemfall.

Vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ragnhild Saakvitne".

Ragnhild Saakvitne
Plan og miljørådgiver

Vedlegg – høringsuttalelse fra Spydeberg kommune

Spydeberg kommune

Saksframlegg

Behandling i:	Møtedato:	Saks nr.:	Saksbehandler:
Formannskapet	15.02.2005	012/05	BHE
kommunestyret	01.03.2005	011/05	BHE

Avgj av:	Saksansvarlig:	Arkiv:	Arkivsak ID.:
K	Bente Hedum	S10	2004001455

HØRING - NOU 2004:26 - HJEMFALL

POLITISK SAKSORDFØRER: Bjørn R. Opjordsmoen

Vedlagte dokumenter:

1. Høringsnotat fra Olje- og energidepartementet datert 01.12.04.
(NOU 2004:26 ligger i saksmappen, og kan også finnes på www.oed.dep.no.)

Saksopplysninger:

Olje- og energidepartementet har sendt til høring utredning og forslag knyttet til hjemfallsinstituttet i norsk kraftverksforvaltning. Høringsdokumentet gjør nøye rede for den historiske utviklingen på området, samt ulike modeller for fremtidig forvaltning. Sentralt i problemstillingen er at vannkraften er en fornybar ressurs, som høstes i generasjon etter generasjon, og således tradisjonelt har vært ansett for å være en nasjonal naturressurs som "tilhører folket".

Høringen har uttalelsesfrist 01.03.05.

Bakgrunn:

Problemstillingen dreier seg om hvem som på kort og lengre sikt skal ha eierskap til norsk vannkraft. Norsk energipolitikk har gjennom de siste 100 år gått ut på å ha nasjonal kontroll over energiproduksjonen. Industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven spiller en sentral rolle i denne politikken. Begge er fra tidlig på 1900-tallet, og har som siktemål å sikre norsk råderett over vannfall i Norge. Norske myndigheter har dermed et sterkt grep om produksjonen av vannkraft her i landet. Dette vises av følgende opplysninger om eierforholdene til norsk kraftproduksjon:

Ca. 50 % av kraftproduksjonen i Norge eies av staten

Ca. 40 % eies av kommuner og fylkeskommuner

Ca. 10 % eies av private selskaper

Av disse nevnes her kort at det i dag kun er 3,5 % av de private selskaper som er underlagt hjemfall.

Alle som skal produsere vannkraft i Norge må søke om konsesjon for virksomheten. Det stilles en rekke krav til virksomheten, som for eksempel minstekrav til vannføring, grenser for oppdemning, og krav om ulike økonomiske kompensasjonsordninger (konsesjonsavgifter, konsesjonskraft, næringsfond m.m.). Sentralt i denne saken er at offentlig eide kraftverk får konsesjon ubegrenset i tid, mens det for private selskaper gis konsesjon for 60 år. Ved overdragelse fra offentlig til privat eier, hvor det offentliges eierskap synker til under 2/3 av verdien, legges til grunn at konsesjonstiden på 60 år regnes fra opprinnelig konsesjonstidspunkt, alternativt fra utbyggingstidspunktet.

Når konsesjonsperioden utløper inntre hjemfall. Hjemfall innebærer at hele anlegget og vannfallet tilfaller staten uten vederlag. Vertskommunen (den kommunen hvor kraftverket ligger) har i dag rett til "inntil en tredjedel av anlegget eller dets verdi". Kommunens rettighet er rettet mot staten, ikke mot kraftverkseieren. Imidlertid er det, som vist over, få kraftverk som omfattes av regelen om hjemfall i dag. Jeg nevner også kort at kraftverk etablert før 1909 ikke omfattes av reglene om hjemfall, og er heller ikke omfattet av utvalgets mandat.

Forholdet til EØS-avtalen

EFTA' overvåkingsorgan, ESA, har påpekt at ulike konsesjonsbestemmelser for private og offentlige eiere er i strid med EØS-avtalens bestemmelser om fri etableringsrett og fri kapitalbevegelse. Utenlandske eierinteresser vil i dag kunne få de samme konsesjonsvilkår som norske private eiere. ESA mener imidlertid at utenlandske eiere må behandles likt med norske offentlige eiere.

På bakgrunn av dette er saken nå under behandling.

Nærmere om forslagene i NOU 2004:26

Et bredt utvalg ble nedsatt for å vurdere hjemfallsreglene opp mot EØS-avtalen. Kommunene har vært representert både gjennom KS og LVK (Landssamanslutninga av vasskraftkommunar). Utvalgets vurderinger og anbefalinger er inntatt i utredningen, men utvalget har ikke lyktes i å komme til enighet. Det foreligger et flertallssyn og et mindretallssyn, og også flertallet er delt. Utredningen omfatter mange og kompliserte spørsmål, jeg vil begrense meg til å gjøre kort rede for hovedpunktene.

Flertallets forslag

Flertallet ønsker like regler for alle aktører, med tidsbegrenset konsesjon på 75 år regnet fra lovendringstidspunktet. Flertallet går videre inn for at konsesjonæren på hjemfallstidspunktet skal ha en ubetinget rett til en andel av det hjemfalte anlegget. 6 av representantene i flertallet ønsker partielt hjemfall, slik at kun 2/3 av verdien hjemfaller (konsesjonæren beholder 1/3, vertskommune/vertsfylke deler inntil 1/3, resten tilfaller staten). 3 representanter går inn for totalhjemfall, dog slik at konsesjonæren på hjemfallstidspunktet gis en ubetinget kompensasjon på 20 %.

Flertallet består av representanter for Prosessindustriens Landsforening, Energibedriftenes Landsforening, Samarbeidende Kraftfylker, departementene og utvalgets uavhengige leder.

Mindretallets forslag

Mindretallet ønsker prinsippalt den såkalte transaksjonsmodellen, hvor hjemfall først inntre ved salg. Alle kjøpere likestilles, men offentlig eide kraftverk som ikke omsettes, forblir fritatt for hjemfall. Ved salg inntre konsesjonstid på 60 år beregnet fra omsetningstidspunktet, med fullt hjemfall til staten.

Det fremgår av utredningen at transaksjonsmodellen forutsetter en avklaring opp mot EØS-reglene. Etter at utredningen forelå, er det imidlertid lagt frem en ny juridisk betenkning, som anser transaksjonsmodellen for å tilfredsstille reglene i EØS-avtalen. Det må anses som en svakhet ved utredningen at den ikke i tilstrekkelig grad har avklart disse forholdene.

Subsidiært ønsker mindretallet rettighetsmodellen. Den innebærer tidsbegrenset konsesjon for alle med en varighet på 60 år. Dagens offentlige eiere, som på hjemfallstidspunktet blir fratatt sine evigvarende konsesjoner, gis lovfestet rett til en andel av anlegget eller en erstatning for det tap hjemfallet innebærer, på 45 %.

Mindretallet består av representanter for KS, LVK og LO.

Vurdering:

Konsekvenser for Spydeberg

Spydeberg kommune er både eier av og vertskommune for kraftverk. Betydningen av regelverket er noe ulikt for de ulike rollene.

Eierrollen

Spydeberg er medeier i Østfold Energi AS, med en aksjepost på 1000 aksjer. Østfold Energi er i dag eiere av Borgund og Nyset-Steggje kraftverk i Sogn og Fjordane, samt noen mindre kraftverk i Østfold. Aksjeposten har en antatt verdi på mellom 36 og 45 millioner kroner, jf. K-sak 68/04. Ordinært aksjeutbytte var i 2004 kr. 2 millioner.

Østfold Energi AS har i dag evig konsesjon. Flertallets forslag vil innebære at hjemfall inntre om 75 år fra lovendringstidspunktet. Spydeberg vil da få beholde 1/3 av verdien av eierandelen, tilsvarende ca. 13 millioner. Den resterende verdi tapes. For Spydeberg, som for øvrige offentlige eiere, vil dette være et sterkt incitament til å selge seg i ut i god tid før hjemfall inntre. Jo tidligere salg finner sted, jo større del av verdien vil ventelig sikres for kommunen. På denne måten vil det ikke lenger være "fellesskapet" som er eiere av vannfallene og kraftanleggene i Norge, jf. at dette har vært et sentralt diskusjonstema i saken.

Mindretallets forslag om transaksjonsmodell, tilsier at Spydebergs interesser i Østfold Energi AS består som i dag. Først ved overdragelse inntre hjemfall. Det innebærer også at dersom kommunen senere skulle ønske å selge sin andel, vil verdien være sikret, ettersom 60 år er så vidt lang tid at det i liten grad antas å påvirke verdien. Rettighetsmodellen innebærer en større grad av erstatning av verdien, som ventelig også vil virke som en stimulans for det offentlige til å videreføre eierskapet.

Vertskommunerollen

Spydeberg er vertskommune til Kykkelsrud og Solbergfoss kraftverk, hvor eiere er hhv. Hafslund Energi og Eco-Vannkraft. Kommunen får inntekter knyttet til eiendomsskatt for verkene, samt avtalefestet rett til konsesjonskraft. I 2004 utgjorde inntektene totalt kr. 2 702 984 i eiendomsskatt og kr. 1 631 827 i overskudd etter salg av konsesjonskraft. For innværende år er for øvrig eiendomsskatten beregnet til kr. 3 734 400, ettersom beregningsgrunnlaget er økt betydelig.

For de aktuelle kraftverk ble vannfallene ervervet før 1909 og de er dermed i utgangspunktet ikke omfattet av mandatet, jf. over. Flertallet forholder seg til dette. Mindretallet derimot, mener at også disse kraftverkene skal kunne omfattes av flertallets hjemfallsforslag, noe som vil kunne føre til at verdien av kraftverkene vil tilfalle kommunen med 1/3 – om 75 år fra lovendringstidspunktet. Dette vil i så fall utgjøre en betydelig sum for vertskommunene. Ut over dette vil mindretallsforslagene, slik jeg oppfatter det, ikke få betydning for kommunens rolle som vertskommune.

Konklusjoner

Mindretallets prinsipale forslag synes å være det som i størst grad ivaretar kommunenes interesser. Det gir adgang til full markedsåpning, men med klare incentiver til fortsatt kommunalt eierskap. Subsidiært vil kompensasjonsordningen ved rettighetsmodellen være gunstigere for kommunene, men forbeholdt de som etter dagens ordning har evigvarende konsesjoner og som ev. mister disse på hjemfallstidspunktet.

Å likestille alle eiere ved innføring av en 75-årsgrense fra lovendringstidspunktet, innebærer også en nullstilling for de private eiere som i dag nærmer seg hjemfallstidspunktet. Dette medfører en lettelse i vilkårene og en betydelig inntektsoverføring i nåverdi fra vertskommuner og stat (NOU s. 131).

Som nevnt over, er et ikke vesentlig poeng i debatten den mer "følelsesmessige" siden som gjelder utnyttelsen av norske naturressurser. Kåre Willoch uttalte følgende 10.12.04:

"Eierskapet til næringer som utnytter norske **naturressurser**, først og fremst **vannkraft, petroleum og fisk**, fortjener spesiell oppmerksomhet. Om vannkraften kan også sies at den som tror at dette bare er et økonomisk spørsmål, kjenner folkesjelen dårlig. Og for den konservative har folkesjelen krav på respekt når den forlanger at det tas andre hensyn enn de rent økonomiske, bare man skaffer seg oversikt over virkningene.

Det betyr at det kan være både samfunnsøkonomiske og følelsesmessige grunner til den ytterste forsiktighet med å selge fornybare resurser! Vannkraftressursene bør være norske også om tretti og femti år, og ikke bare bli det igjen ved det fjerne utløp av en hjemfallsrett."

Etter en samlet vurdering, hvor det ikke er lagt vesentlig vekt på de følelsesmessige sider av saken, finner rådmannen å anbefale at Spydeberg kommune slutter seg til mindretallets innstilling.

Rådmannens innstilling:

1. Spydeberg kommune er både eier av kraftverk og vertskommune for kraftverk. Kommunen slutter seg til mindretalletsforslaget fra Kommunenes Sentralforbund, Landsorganisasjonen og Landssamanslutninga av Vasskraftkommuner slik disse fremgår av NOU 2004:26.
2. Blant de hjemfallsalternativer som utvalget har vurdert, mener Spydeberg kommune at "transaksjonsalternativet" er å foretrekke. Offentlig eide kraftverk beholder evig konsesjon uten hjemfall så lenge verket ikke selges. Ved salg inntreer en tidsbegrenset konsesjon og hjemfall etter 60 år.
3. Private kraftverk hvor vannfallene ble ervervet før 1909 underkastes de samme hjemfallsreglene som andre private vannfall og kraftverk.

F-012/05 Formannskapet 15.02.2005

Forslag fra Kristin Joakimsen, H:

Spydeberg kommune slutter seg til flertallets forslag i NOU 2004:26

Forslaget fikk en stemme (Joakimsen) og falt.

Innstilling til kommunestyret, 6 mot 1 stemme.

Som foreslått av rådmannen

K-011/05 kommunestyret 01.03.2005

Følgende hadde ordet: Bjørn R. Opjordmoen, Arve Bekkevard

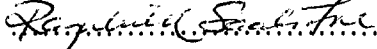
Arve Bekkevard, H fremmet følgende forslag på nytt:

Spydeberg kommune slutter seg til flertallets forslag i NOU 2004:26

Forslaget fikk 3 stemmer og falt.

Vedtak, 18 stemmer for formannskapetets innstilling.

Rett utskrift 03.03.2005

.....